

CRÍTICA

NARRATIVA

Vicenç Villatoro,
La derrota de l'àngel.
Premi Carlemany. COLUMNA.
Barcelona, 2004.

Roma i Jerusalem: ciutats i metàfores

JOAN JOSEP ISERN

Una vella tradició del pensament messiànic jueu diu que quan arribi el Messies el primer que farà serà anar a veure el Papa i, talment com Moisès davant del Faraó, li demanarà que alliberi el seu poble. Alguns jueus pensen també que, tal com va passar amb la mortaldat d'egipcis en intentar creuar el mar Roig, aquest adveniment anirà acompanyat de la destrucció de Roma. Tant la ciutat com la metàfora que té associada.

Evidentment, ens movem en el sempre perillós territori dels símbols i, per tant, la plasmació en llenguatge convencional de conceptes com aquests, construïts amb dosis notables d'obscurantisme i de complexitat, cal interpretar-la en clau no gaire literal.

VISITA AL PAPA

D'altra banda, sembla que cada vegada que al llarg de la història el poble d'Israel passa per circumstàncies difícils aquesta esperança messiànica reneix i apareix algú decidit a presentar-se davant del Papa. Un d'aquests visitants va ser el savi cabalista Abraham Abulàfia, que després de rebre una revelació divina a Barcelona va voler entrevistar-se amb Giovanni Gaetano Orsini, elevat a pontífex amb el nom de Nicolau III, l'estiu del 1280. Una entrevista que no va poder celebrar-se mai a causa de la sobtada mort del Papa.

Vicenç Villatoro ha partit de la figura d'Abulàfia per començar a bastir *La derrota de l'àngel*, la novel·la amb la qual fa pocs mesos va guanyar el premi Carlemany. L'autor terrassenc ressegueix els aspectes coneguts de la vida del savi cabalista i allà on la història deixa espais en blanc, ell els omple a sentint ja que mai perd de vista -ni vol que ho perdi el lector- que ens les havem amb una novel·la, és a dir, amb un artefacte de ficció.

Un artefacte que en el cas que ens ocupa oscil·la entre dues èpoques històriques molt diferents, ja que Villatoro crea un contrapunt a la

trama del segle XIII per mitjà d'un altre fil documental situat a començaments del segle XXI i en el moment concret de l'elecció d'un nou Papa -italià, en aquest cas, i de nom Nicolau VI- que, a banda de diversos avisos d'atemptat per part de radicals islàmics, els primers dies del seu pontificat rep també una enigmàtica petició d'audiència signada per un tal Abulàfia.

A cada extrem de l'arc

amb la mateixa Itàlia i Terra Santa com a eixos de conflicte. Un panorama en el qual ell, tot i no representar ni de bon tros la part més forta, aspira secretament a obtenir la submissió de l'Església d'Orient.

A l'altre extrem de l'arc Vicenç Villatoro ens situa el papa Nicolau VI, nou de trinca, elegit com a tercera via de compromís entre l'Opus Dei i la cúria. Un home entestat a demostrar al món

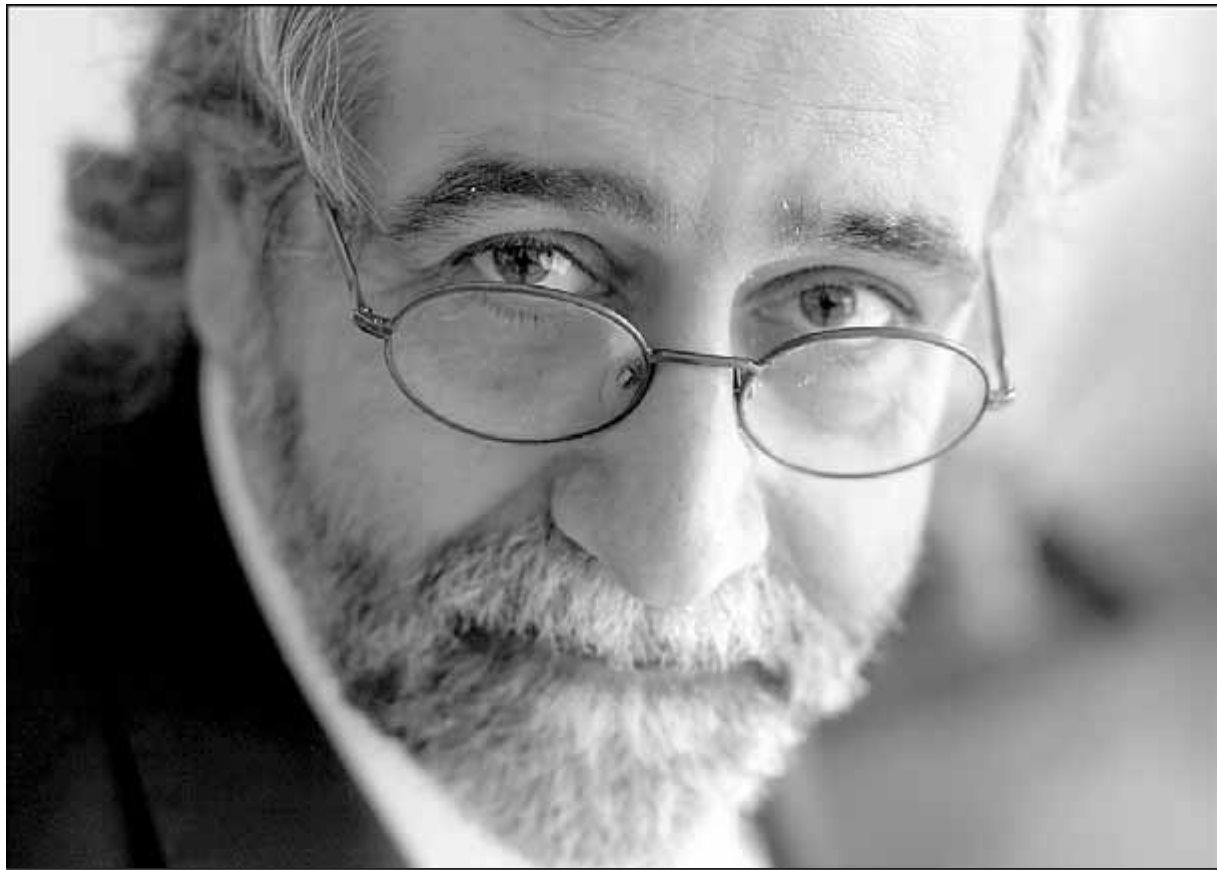
nom del Papa contactes secrets a Jerusalem -una altra ciutat amb metàfora incorporada- amb els representants més ortodoxos del bàndol israelià.

Pel que he descrit fins aquí el lector deduirà que, de fet, a *La derrota de l'àngel* coexisteixen dues novel·les en una. Per una banda tenim la trama situada en, si fa no fa, l'actualitat que s'inspira directament en el gènere del thriller pseudoreligiós posat

La segona novel·la que m'ha semblat veure dintre de *La derrota de l'àngel* és la que ressegueix la vida d'Abraham Abulàfia: la seva presència de jove a Acre, l'estada a Barcelona, on rep la revelació, el viatge a Itàlia per veure el Papa, el seu posterior confinament i el rebuig progressiu que les seves doctrines -i sobretot la seva actitud adusta i intransigent- troben entre els grans rabins jueus de l'època.

Aquesta dualitat -atractiva, potser, a primera vista- crec que acaba sent perjudicial perquè desequilibra el conjunt del relat. Es diria que, volent defugir la temptació del *best seller*, la part actual li ha sortit excessivament esquemàtica. En canvi, la part dedicada a les tribulacions d'Abulàfia peca de massa discursiva. Sobretot després de la trobada frustrada amb el Papa. Quan, de fet, a l'autor se li ha acabat la seqüència de fets *novel·lesc* (això llegeixin-ho en cursiva, si us plau), veient que encara li queda molt llibre per endavant, carrega el text d'un excés de soliloquis i meditacions que després, en la nota final, pretén camuflar de *maqama* o de *mahberet* (cito textualment). És a dir, no una biografia ni una novel·la sinó un gènere narratiu propi d'àrabs i jueus del segle XIII, en el qual a partir d'un fil argumental s'intercalaven llegendes, històries, notícies, versos, contes, proverbis i citacions de tota mena.

Amb el mateix registre planer, desimbolt i gairebé col·loquial amb què l'autor ens narra la història del llibre -un recurs, per cert, que jo no li critico però que segurament no plaurà a tots els lectors- li diria a l'amic Vicenç Villatoro que això de la *maqama*, ho sento, però no cola.

VICENÇ VILLATORO HA GUANYAT L'ÚLTIMA EDICIÓ DEL PREMI CARLEMANI AMB LA NOVEL·LA 'LA DERROTA DE L'ÀNGEL'

temporal que cobreix l'acció de *La derrota de l'àngel* l'autor ens hi ha posat uns quants homes sols que se senten cridats a una missió. D'una banda Abraham Abulàfia, el protagonista principal del llibre, un home que "busca i espera. No sap ben bé el que busca. De vegades la pau, i quan la té, la guerra". Un home permanentment decebut que desitja allò que no té perquè, en el fons, ho vol tot. I al seu costat, Nicolau III, el papa Orsini, atrapat enmig d'un mapa polític complex

-i als prínceps de la seva Església que el van elegir- la seva voluntat de ser bastant més que una solució temporal de compromís entre tendències enfrontades. Per això, amb els ulls posats en el conflicte del Pròxim Orient, es compromet públicament a fer que la gran missió del seu pontificat sigui evitar que el segle XXI no torni a ser el segle de les guerres de religió.

En aquest moment és quan entra en acció Javier Martín, un jesuïta argentí d'origen jueu, per tal que iniciï en

darrerament de moda pel senyor Dan Brown i la seva nodrida legió d'acòlits. Sortosament Villatoro és un escriptor competent, dotat d'un gran repertori de recursos i prou intel·ligent per adonar-se que aquesta no era la millor via per posar-se a circular i tot això, doncs, que ens estalvia (per cert, no vull ni pensar què hauria passat en mans d'altres autors -no diré noms- fascinats per la via nord-americana cap a l'èxit editorial; no ho vull pensar...).